

Rapport från kurs i Minnenas teater i Nykøbing Falster, Danmark september 2018

Inledning

En kurs i Minnenas teater eller "Erindringsteater", som det kallas på danska, anordnades den 17 - 20 september 2018 i Nykøbing Falster av den danska amatörteaterorganisationen DATS, med Pam Schweitzer från Storbritannien som kursledare.

Minnenas teater är en metodik som använder de medverkandes personliga minnen för att skapa teater. Den kreativa processen stimuleras av så kallade minnesväckare som kan vara ting av olika slag, foton, texter, musik förknippade med minnet. Genom improvisationer omvandlas minnena till teater. Efter att ha startats i England av Pam Schweitzer för trettioåret år sedan har verksamheten med Minnenas teater (Reminiscence Theatre) utvecklats, tillämpats och vidareutvecklats i flera europeiska länder.

Kursen i Danmark anordnades inom det nordiska projekt "Minnenas teater i Norden" som genomförs under 2017 - 2019 med stöd av Nordisk kulturfond och Kulturkontakt Nord. ATR, Amatörteaterns Riksförbund, från Sverige leder projektet med partner i Sverige, Norge och Danmark.

Cirka 25 personer deltog i kursen i Nykøbing Falster. Det var en blandad krets av teaterfolk, anställda vid äldreboenden, och volontärer inom äldreomsorgen.

Kursen var förlagd till det kommunala teatercentret Sprøjtehuset (en före detta brandstation).

Undertecknad, Margita Lundman var inbjuden att delta som representant för en av de svenska organisationer, Kulturföreningen FRIA, som deltar som

partner i det nordiska projektet. Rebecka Lindberg från Ametistens äldreboende i Solna deltog också. Övriga kursdeltagare kom från Danmark.

Kontaktinformation:

Ansvarig för kursen från DATS var Peter Rafn Dahm, peter.dahm@live.com

Lokal värd var Anne Kristiansen, annekristiansen65@gmail.com

Kursen

Här följer några glimtar från kursens fyra dagar.

Dag 1

Den första dagen inleddes med en minnesövning.

Kursledaren Pam Schweitzer poängterade det demokratiska arbetssättet i Minnenas teater, Reminiscence Theatre.

Alla kursdeltagare samlades i en cirkel och var och en fick uppge sitt förnamn och något man tycker om att göra, och sedan åskådliggöra detta med en kroppsrörelse. Var och en fick därefter ta kontakt med någon av de övriga deltagarna, som hade berättat om något som var intressant att få höra mer om. Därefter satte vi oss med våra nyfunna vänner i par.

Därefter vidtog en lyssna/lyssna-inte övning. Uppgiften var att lyssna, alternativt att aktivt undvika att lyssna, på den andres berättelse för att få en uppfattning om hur den som blir förbigången och inte lyssnad på kan uppleva situationen.

Därefter var uppgiften att berätta om hur en vanlig helg brukade tillbringas i barndomen. Vem/vilka var där? Vad gjorde man? Åt eller drack man något? Hade man särskilda kläder? Dessa berättelser illustrerades med papper och färgpennor; den ene ritade av den andres berättelse och vice versa.

Därefter samlades paren i grupper om fyra för att med ord återge dessa berättelser. En av berättelserna valdes ut och vi diskuterade hur den skulle kunna dramatiseras.

Vi gjorde också en övning med syfte att dramatisera en text där äldres ord återgavs ordagrant.

Som avslutning redovisade Pam olika tillämpningar av Reminiscence Theatre och visade tillämpningar från olika länder och kulturer.

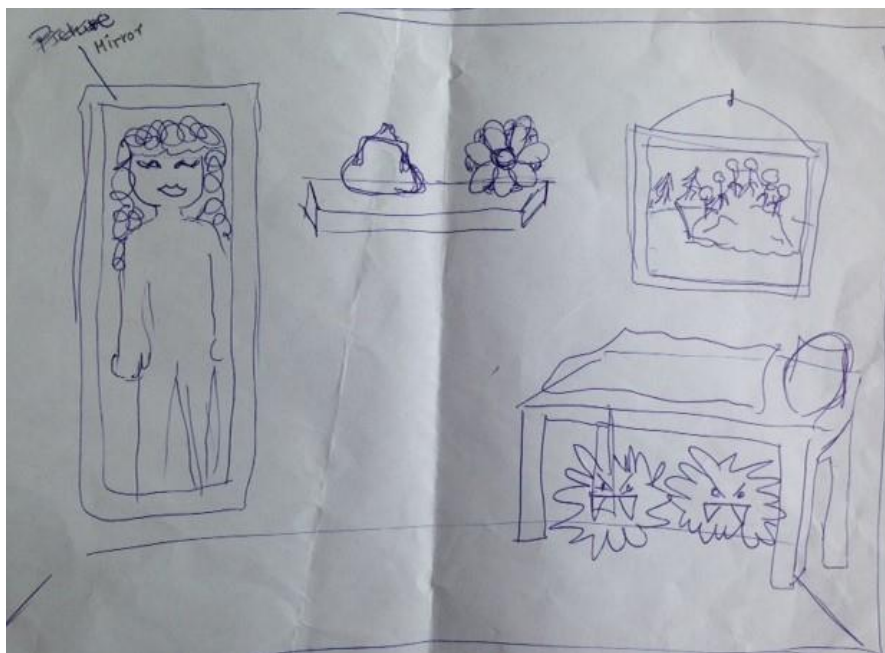

Illustration av en berättelse: "På helgerna besökte jag ofta min far och hans nya vackra fru. Hon lärde mig många saker, bland annat att brodera"

Dag 2

Den andra dagen inleddes med en storartad bröllopsscen. Kursdeltagarna hade ombetts att ta med något föremål, ett foto eller klädesplagg hemifrån som påminde om ett bröllop. Föremålen förevisades på ett bord ute i foajén för alla att beskåda och diskutera. Därefter följde en imponerande tillställning med brud och brudgum, präst, brudens föräldrar, bröllopgäster, den försmådda fästmän med flera. Ceremonin och den efterföljande festen improviserades fram av alla deltagare med traditionell sång och musik, tal, mat och dryck.

Den andra dagen innehöll också en övning med så kallade "minnesboxar". Var och en hade i förväg ombetts ta med 4 - 5 föremål, "minnesväckare", av särskild betydelse för den enskilde. Vi arbetade i par om två. Deltagarna i varje par berättade om minnen som var förknippade med dessa ting. Deltagarna samarbetade sedan om att på papper rita varsin minnesbox där föremålen visades upp.

Teckning av en minnesbox. I minnesboxen finns en spegel, en hylla med troféer, två farliga monster under en säng och en tavla där sex kusiner samlats på en sten i barndomens badsjö.

Alla deltagare redovisade sedan dessa minnen i cirkel i den stora gruppen.

"Vi var sex kusiner som badade mycket på somrarna. I min minnesbox finns en tavla som föreställer oss alla på stenen i badsjön. Det var kallt i vattnet och för att förmå oss till ett dopp i det kalla vattnet fick vi ta till ramsan: ett, två, tre, på det fjärde ska det ske, på det femte gäller det, på det sjätte smäller det!"

Rundan med redovisningar innehöll många korta livsberättelser. Den tog lång tid att genomföra men det var viktigt att ge var och en en möjlighet att säga sitt. Dessa berättelser låg sedan till grund för de korta skådespel som deltagarna utformade under den tredje dagen.

På kvällen den andra dagen erbjöds vi att delta i en öppen repetition med Sprøjtehusteaterns Erindringsteatergrupp. Teatergruppen arbetade med två olika scener som byggde på deltagarnas egna minnen.

Dag 3

Den tredje dagen inleddes med att vår värd Anne Kristiansen berättade om Sprøjtehusteatern, en amatörscen med anor som startade sin verksamhet 1950. Byggnaden innehåller såväl en amatörscen som lokaler för professionell teater "Masken".

Undertecknad berättade sedan om Minnenas teater i Sverige, bland annat om de nordiska kurser i Minnenas teater som ATR genomfört i Sverige, samt det försök med Minnenas teater på bibliotek som Kulturföreningen FRIA genomfört under 2017 - 2018 inom ramen för projektet "Minnenas teater i Norden".

Därefter förbereddes i grupper om fyra personer små skådespel utifrån de minnesväckare och minnesboxar som diskuterats dagen innan. Skådespelen skulle framföras på ett äldreboende i Nykøbing Falster under kursens fjärde dag. Här följer ett exempel på en berättelse:

Min farmor kom från Polen som 17-åring till Danmark för att arbeta på sockerbetsfälten på Lolland. Hon träffade en polsk arbetare på resan, men han fick ett arbete på en annan gård och de skiljdes åt ganska snart. När han rest upptäckt att hon var gravid. Hon fick en liten välskapt flicka och tack vare det fick hon stanna i Danmark trots att många av hennes kamrater inte fick sina arbetskontrakt förlängda. De arbetade hårt på fälten. Min farmor träffade så småningom min farfar som var kusk på gården där hon arbetade. De gifte sig och fick en son. Det var den sonen som sedan blev min pappa.

Dramat som formades utifrån berättelsen inleddes med en för danskar välkänd sång om arbetet på sockerbetsfälten på Lolland. Stycket illustrerade sedan resan från Polen, graviditeten, det hårda arbetet, bröllopet med musik och dans till en medryckande polsk dansmelodi. I fonden stod ett bord prytt med en blommig duk. Därpå stod en liten staty föreställande två lantarbetare, en man och en kvinna, samt ett foto av farmor och farfar.

En annan berättelse utformades som ett julskådespel med medverkan av publiken. Berättelsen handlade om jultraditioner, att hämta en julgran i skogen, klä den med sådana prydnader som publiken föreslår; därtill julmat, julklappar och julsånger.

Dag 4

Skådespelen framfördes på ett äldreboende i Nykøbing Falster under kursens fjärde dag. Fem grupper om 3 - 4 kursdeltagare framförde varsitt skådespel på fem olika avdelningar vid Bakkehusets äldreboende. Några av dessa avdelningar var demensavdelningar.

Ett skådespel på Bakkehusets äldreboende

Föreställningen på bilden visades i avdelningens dagrum/kök. Publiken bestod av sju äldre personer med demens och lika många personer ur personalen. Skådespelet tog knappt 15 minuter.

I pjäsen framträdde personer från tre generationer. Det var mormor som aldrig tyckte om att laga mat. Hon ville hellre måla tavlor och dansa. Det var barnbarnet som fått en fin maskot av mormor när han föddes och som – under en semester när han och mamman inte lyckades resa sitt tält – utbrast att mamman borde skaffa sig en man. Där var mamman som tände ett ljus i kyrkan för att hitta sitt livs käresta. Pjäsen inleddes med sång och varje kapitel i berättelsen illustrerades med en sång som till synes kom från en gammal radioapparat.

De boende var koncentrerade och såg ut att uppskatta berättelsen. Några sjöng med och personalen menade efteråt att alla varit ovanligt uppmärksamma. Träffen inleddes med att de gästande skådespelare hälsade i hand på var och

en av de boende och avslutades med ett samtal på tu man hand då de boende i fantasin fick tända ett ljus för någon eller något.

Slutsats

Kursen i Nyköping Falster var mycket väl genomförd och det var ett bra grepp att låta kursdeltagarna omedelbart omsätta kunskaperna i en praktisk tillämpning. Det ökar förutsättningarna för deltagarna att använda Minnenas teater i praktiken även efter kursen.

Bland punkter som förtjänar fortsatt diskussion var bland annat frågan om evalueringsmetoder och evidens. Hur visar man att Minnenas teater är värdefullt? För att få stöd för fortvarig verksamhet behöver beslutsfattare bevis på att metoden fungerar och har önskade resultat.

En annan diskussion gällde hur man bör förhålla sig till smärtsamma minnen i Minnenas teater? Det är knappast möjligt att undvika att problemfyllda minnen kommer upp och det kan vara värdefullt för deltagarna att få stöd i gruppen genom att erfara att andra har upplevt liknande problem. Samtidigt är Minnenas teater inte avsedd att vara en terapeutisk verksamhet; man bör undvika att gräva i traumatiska minnen och det är viktigt att vara medveten om det ansvar som följer med användningen av Minnenas teater.

Vi diskuterade också olika tillämpningar av Minnenas teater. Erfarenheten visar att metoden passar bra på äldreboenden och pensionärsträffar. Minnenas-teater-träffar kan anordnas av amatörteaterorganisationer men även på bibliotek och genom cirkelverksamhet hos olika studieförbund. Metoden har också med framgång prövats för att skapa möten över generationsgränser, liksom för att överbrygga kulturella gränser.

Stockholm den 1 oktober 2018

Margita Lundman

Kulturföreningen FRIA, Partner i projektet Minnenas teater i Norden

Epost margita.lundman@gmail.com